

Nr 142.

Av herrar **Asplund** och **Bergqvist**, om ersättning åt Jukkasjärvi och Gällivare kommuner och väghållningsdistrikt samt Norrbottens läns landsting för vissa uteblivna skatteinkomster.

Då de huvudsakliga delarna av Luossavaara, Kiirunavaara och Gellivare malmfält i Jukkasjärvi och Gellivare socknar av Norrbottens län blivit inmutade, medan ännu i 1884 års gruvstadga fanns kvar bestämmelsen, att den kronan tillkommande jordägareandelen uti inmutningsbara fyndigheter å kronojord skulle tillfalla inmutaren, hade kronan, innan det med Luossavaara—Kiirunavaara Aktiebolag, Aktiebolaget Gellivare malmfält och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund år 1907 ingångna avtalet kom till stånd, ingen som helst andel vare sig i själva gruvfyndigheterna eller i den genom gruvdriften uppkomna vinsten. På grund av sitt innehav av riksgränsbanan och vid dess byggande fästa villkor om begränsning av malmexporten från Kiruna till 1,200,000 ton årligen, lyckades emellertid statsmakterna genom sagda avtal återvinna statens genom den olämpliga bestämmelsen i gruvstadgan förlorade jordägarandelar i fyndigheterna i form av preferensaktier i L. K.-A. B. till samma belopp som de av inmutaren-bolaget innehavda stamaktierna, utan att någon direkt lösesumma behövde erläggas. Samtidigt tillförsäkrades staten en av vinsten på gruvdriften oberoende utdelning å sina aktier, som i bolagsordningen bestämdes till vissa, periodvis något förhöjda belopp per ton från malmfälten avsånd malm, olika för de båda fält, Kiirunavaara och Gellivare, i vilka gruvbrytning skulle få bedrivas av bolaget i större utsträckning än förut. Efter 25 år eller eventuellt efter 35 år, skulle staten hava rätt att lösa till sig stamaktierna i bolaget. Under alla förhållanden erhåller staten efter 1937 lika rätt och utdelning med stamaktierna. Genom senare gjorda tilläggsavtal åren 1908 och 1913 har bolagets brytningsrätt ytterligare utökats mot väsentligt förhöjda tilläggsavgifter pr ton, och genom avtal år 1918 har *dels* tillstånd till viss brytning i Luossavaara lämnats Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund och det numera under avveckling varande Norrbottens järnverks Aktiebolag, *dels* har med hänsyn till de försvarade skeppningsmöjligheterna under världskriget vissa medgivanden gjorts bolaget beträffande de malmkvantiteter, som bolaget under krigsperi-

den på grund av avtalen ägt, men icke kunnat exportera. Slutligen har genom avtal år 1922 tiden för statens första gången inträffande lösningsrätt av stamaktierna framflyttats fyra år, alltså till 1936 års slut med förnyad rätt vid 1942 års slut, varjämte inlösningsvillkoren och frågan om bolagets framtida förvaltning ordnats.

Emellertid har man vid samtliga dessa avtalsuppgörelser glömt bort det ödesdigra inflytande ett sålunda gradvis stegrat och slutligen fullständigt överflyttande från ett skattskyldigt enskilt bolag till den icke skattebetalande staten av de i förhållande till övriga skatteobjekt inom såväl Jukkasjärvi och Gellivare socknar som inom Norrbottens län i dess helhet överväldigande inkomsterna från de stora malmfälten däruppe. Från att hava varit bland de fattigaste av de fattiga lappmarkssocknarna, kommo de vid gruvdriftens igångsättande i större utsträckning att i skattehänseende få ett mångdubblat antal bevillningskronor, vilket möjliggjorde ett bättre fullgörande än förut av kommunernas förpliktelser särskilt i fråga om fattigvård, skolväsen och väganläggningar. De inkomster av gruvdriften, som inflöto till utgången av år 1907, kunde helt upptagas till beskattning inom vederbörande kommuner samt till landstingsskatt med undantag för de delar av dessa inkomster, som beskattades å de orter, där malmen utskeppades och där bolagets styrelse var förlagd. På grund av 1907 års överenskommelse utgående utdelning å statens preferensaktier har visserligen upptagits i bolagets beskattningsbara nettovinst och i denna form kommit att beskattas inom kommunerna, men staten såsom aktieägare har icke beskattats för sin utdelning, ehuru denna tillkommit tack vare den omständigheten, att fyndigheterna äro belägna på statens mark och att staten genom detta avtal lyckades återvinna sin rätt som jordägare. Då staten numera erlägger kommunala skatter för sin inkomst av exempelvis kronoparkerna, synes det vara en naturlig sak, att skatt bör erläggas även för inkomster från statens malmförande mark. Detta senare är så mycket naturligare, då utnyttjandet av malmtillgångarna i ifrågavarande ödemarker medfört en mångdubbling av folkmängden genom inflyttningar av en mängd arbetare från andra orter, vilka måste anses hava fullt fog för att få det väl ställt för sig beträffande kommunala anordningar å dessa för dem mera än för urinvånarna i klimatiskt hänseende ogynnsamma trakter.

Vad särskilt beträffar de stora utgifter, som förekommit för skolväsendet, äro de fullt förklarliga genom det förhållandet, att de barn, som födas i gruv-samhällena däruppe, på grund av gruvarbetets natur hava mycket svårt att inom desamma finna sysselsättning, medan de ännu äro minderåriga, men även i många fall efteråt, på grund av den stora tillströmningen från andra trakter av arbetskrafter till malmfälten och den stora nativiteten därstädes. På grund härav måste de unga genom fortsättningsskolor och yrkesskolor beredas sysselsättning efter den egentliga folkskoletidens slut och genom denna utbildning samtidigt göras mera lämpade att på egen hand taga sig fram på främmande ort. Ett närmare studium av de vid motionen fogade tabellariska uppgifterna

ger tydliga belägg för utvecklingen av kommunernas kostnader för såväl fattigvård som skolväsen under den tid gruvdriften pågått, jämfört med samma utgifter förut. Gruvdriften har också i fråga om landstingets sociala kostnader haft ett stort inflytande, vilket resulterat i en landstingsskatt högre än flertalet övriga läns.

De i tabellerna upptagna summorna å statens utdelning och royalt för olika år och deras fördelning mellan de båda kommunerna hava uträknats med ledning av uppgifter, som beträffande summornas storlek erhållits från riksräkenskapsverket och beträffande fördelningen gjorts efter från L. K. A. B. erhållna årliga utdrag ur gruvbrytningsberättelserna till bergverksstatistiken angående avsändningen av malm från Kiirunavaara och Luossavaara, varefter återstående utdelning räknats såsom kommande från malmavsändningen från Gellivare malmfält, för vilket de statistiska uppgifterna äro missvisande på grund av i dem ingående s. k. övermalm, vilken som bekant är fri från avgift till staten. De kalkyler och siffror som använts anhölla vi att få ställa till vederbörande utskotts direkta förfogande, såväl beträffande den gångna tiden som den till 1936 års slut återstående tiden. De skattebelopp, som skulle debiterats staten för dess utdelning och royalt, om staten varit skattskyldig, finnas för varje år angivna i tabellerna. De utgöra, inberäknat den under fjolåret verkställda utdebiteringen, för Jukkasjärvi kommun och väghållningsdistrikt 1,429,686 kr. 88 öre, för Gellivare kommun och väghållningsdistrikt 544,690 kr. 40 öre samt för Norrbottens läns landsting 613,442 kr. 44 öre eller tillsammans 2,587,819 kr. 72 öre.

Beträffande under 1926 influten royalt har beräknats, att densamma, som uppgår till ett belopp av kr. 6,373,056:40, fördelar sig på

Gellivare kommun med kr. 761,965:20 och på

Jukkasjärvi kommun med kr. 5,611,091:20. De skattebelopp, som skulle belöpa härå, kunna vi givetvis ej ännu angiva, då debiteringen ej sker förrän i slutet av detta år.

De här ovan till sina slutsummor angivna beloppen äro emellertid en obehörighet mot de på royaltyn belöpande skattebelopp, som under de närmaste tio åren skulle komma ifråga, under förutsättning att gruvdriften fortgår i den omfattning, att bolaget hinner i det närmaste taga ut de malmkvantiteter, vartill bolaget är berättigat enligt de olika avtalen. Medan utdelning och royalt i medeltal för de gångna åren 1909—1926 uppgått till kr. 2,053,900 i runt tal, varav för Gellivare malmfält till kr. 376,500:— och för malmfälten inom Jukkasjärvi till kr. 1,747,400:—, komma de under nyssnämnda förutsättning att för åren 1927—1936 uppgå i medeltal till icke mindre än ung. 2,770,000 kr. för Gellivare kommuns vidkommande och ung. 9,360,000 kr. för Jukkasjärvi kommun eller tillsammans och för länets vidkommande till ung. 12,130,000 kr., allt för år räknat. Orsaken till denna kraftiga ökning ligger däri, att världskriget helt kullkastade den vid 1913 års uppgörelse bestämda planen för malmutfraktens omfattning och förhål-

landet mellan de kvantiteter, som skulle få brytas på grund av de olika kontrakten. Härvid har den enligt 1913 års kontrakt medgivna brytningen fått stå tillbaka i förhållande till de äldre kontrakten, i första rummet 1907 års kontrakt. Så har å 1913 års kontrakt hittills endast brutits den för året 1913 bestämda kvantiteten, 100,000 ton i Kiirunavaara och 200,000 ton i Gellivare, medan brytningen enligt 1908 års kontrakt fullgjorts enligt planen, och brytningen å 1907 års kontrakt ägt rum i Kiirunavaara i den utsträckning, att ung. 13,400,000 ton, varav större delen utgöra under krigsåren utfallna kvantiteter, den 1 oktober 1926 återstodo obrutna av dittills medgiven brytning enligt 1907 års kontrakt. I Gellivare återstå däremot vid samma tid endast ung. 1,100,000 ton av den kvantitet, som enligt 1907 års kontrakt får brytas där till utgången av år 1932. Och utföres brytningen enligt den plan, som ligger till grund för den i årets statsverksproposition beräknade inkomsten av utdelningen å statens aktier i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, 1,030,000 ton i Gellivare malmfält å 1907 års kontrakt, finnes den 1 oktober i år endast 100,000 ton att uttaga därstädes å nämnda kontrakt. Efter denna tid måste all malm i Gellivare med undantag av ett belopp på 170,000 ton, som till 1932 års slut årligen får uttagas å 1908 års kontrakt, tagas å 1913 års kontrakt, vilket medför en utdelning och royaltly av tre kronor per ton, medan utdelningen enligt 1907 års kontrakt inskränker sig till den blygsamma siffran av 25 öre pr ton. Med den lägre totalvinst, som numera kan uppnås vid Gellivare, är det klart, att då royaltyn enligt 1908 och 1913 års kontrakt icke, såsom fallet är med utdelningen enligt 1907 års kontrakt, inberäknas i bolagets beskattningsbara nettovinst utan får av bolaget avdragas såsom en med brytningen förenad utgift, så blir bolagets bevillningspliktiga inkomst reducerad till en ren obetydlighet mot förut. Förhållandena bliva om ett eller annat år analoga i Kiirunavaara ehuru man där icke behöver förutsätta en så stor procentuell minskning i bolagets bevillningspliktiga inkomst. Skulle staten vid 1936 års slut begagna sin lösningsrätt och bolaget dessförinnan icke hunnit utfrakta de s. k. utfallna malmkvantiteterna, så skall *staten till självkostnadspris leverera desamma till Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund efter anvisning i Narvik eller Luleå*, vilket gör att varken bolaget eller staten lär kunna beskattas för inkomst i malmfältskommunerna på dessa kvantiteter. Denna eventualitet jämte den omständigheten att staten därefter komme att ensam driva gruvorna, gör frågan om skatteintäkter för kommunerna och länet i framtiden ännu bekymmersammare, för den händelse staten icke antingen kan lagligen beskattas för sin inkomst av gruvdriften eller lämna motsvarande ersättning.

Förhållandena bliva av enahanda art beträffande skatteobjekten för Kiruna municipalsamhälle. Men då gruvorna icke äro belägna inom municipalsamhället, hava vi ej ansett möjlighet förefinnas att utsträcka vårt yrkande att omfatta ersättning även till municipalsamhället. Vad beträffar MalMBERGETS municipalsamhälle har municipalskatt hittills icke utgått för någon del av

L.-K. A.-B: s beskattningsbara vinst, då såväl gruvor som kontor och bolagets övriga anläggningar ligga utanför samhällets område.

Under återopande av vad här ovan anförts, få vi alltså hemställa,

att riksdagen ville för sin del besluta

a) att av den staten under budgetåret 1927—1928 tillfallande utdelning i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och royalty enligt 1908, 1913 och 1918 års överenskommelser för utfraktad malm från Luossavaara, Kiirunavaara och Gellivare malmfält inom Jukkasjärvi och Gellivare socknar av Norrbottens län, måtte till Jukkasjärvi och Gellivare kommuner och väghållningsdistrikt samt till Norrbottens läns landsting utgå skälig ersättning för de till sammanlagt nära 2,600,000 kronor uppgående skattebelopp till kommun, kyrka, skola och väghållningsdistrikt i sagda kommuner samt till landstinget, vilka skulle hava påförts staten, därest staten varit skattskyldig i nämnda avseenden för den inkomst av något mer än 32 milj. kronor, som staten på grund av sina jordägarandelar och ovan nämnda överenskommelser uppburit under åren 1909—1925;

b) att staten likaledes måtte utgiva ersättning för de skattebelopp av ovan angivet slag, som under enahanda förutsättning skulle komma att utgå för den utdelning och royalty å tillsammans 6,373,056:40 kronor, som staten uppburit under 1926, samt

c) att för framtiden motsvarande årlig ersättning för uteblivna skatteinkomster för nämnda socknar och län måtte utgå, intill dess genom lag blir bestämt, att staten skall till vederbörande kommun och landsting erlagga utskylder för inkomster av ifrågavarande art.

Stockholm den 21 januari 1927.

C. I. Asplund.

O. Bergqvist.

Statens royalt från gruvor inom Jukkasjärvi socken och för motsvarande beskattningsår utdebiterad kommunal- och vägskatt pr beviljningskrona.

År	Statens royalt fr. Kiirunavaara och Loussaavaara Kronor	Uttaxering pr 100: — det år royaltyn skolat beskattas om staten varit skattskyldig		Uttaxerade belopp för kommun, kyrka och skola tillsammans med uttaxerad vägskatt Summa kronor	Å royalt belöp. skatt till kommun, kyrka o. skola, om staten varit skattskyldig ¹
		Kommunal-skatt	Vägskatt		
1909	834,642: 40	3: 75	0: 667	317,698: 99	36,866: 14
1910	703,944: 05	2: 86	0: 667	358,574: 43	24,728: 10
1911	1,062,775: 15	2: 30	0: 667	478,446: 99	31,532: 53
1912	1,259,426: 10	2: 37	0: 767	485,379: 07	39,508: 19
1913	1,657,455: 55	2: 70	0: 50	549,285: 13	53,058: 59
1914	1,672,219: 45	2: 90	0: 50	684,135: 14	56,855: 45
1915	1,368,391: 45	4: 90	0: 50	512,112: 01	73,893: 11
1916	1,126,630: 45	6: 15	0: 50	595,346: 71	74,920: 90
1917	1,078,836: 45	9: —	0: 667	700,341: 75	104,287: 52
1918	1,080,177: 90	8: 75	0: 833	1,138,079: 49	103,513: 46
1919	2,158,273: 80	7: 50	0: 833	1,682,443: 57	179,848: 97
1920	1,092,143: 30	7: 20	0: 833	1,972,340: 67	87,731: 85
1921	1,059,000: —	4: 40	0: 833	1,345,578: 39	55,417: 47
1922	4,164,820: 25	4: 40	0: 733	1,526,441: 16	213,780: 21
1923	1,877,409: 30	4: 15	0: 733	1,217,948: 78	91,673: 88
1924	2,549,869: 20	4: 90	0: 733	939,833: 31	143,635: 12
1925	1,095,731: 60	4: 60	0: 733	1,343,227: 70	58,435: 39
1926	5,611,091: 20	—	—	—	—
S:a	31,452,837: 60	—	—	—	1,429,686: 88

¹ Progressivskatt ej medräknad.

Jukkasjärvi skoldistrikts invånarantal, skolbarn, utgifter m. m. samt kommunens fattigvårdsutgifter under nedanstående år:

År	Antal invånare	Antal vid distriktets skolor inskrivna barn	Kostnader för skolväsendet		Uttax. pr 100: —	Kommunens fattigvårdsutgifter
			Enskildas bidrag	Kommunalt bidrag		
1895	2,471	—	—	4,670: —	—	3,367: —
1900	3,048	388	—	2,871: 16	1: 50	4,631: 22
1905	8,106	1,201	—	24,820: 48	2: 20	19,713: 20
1910	11,528	1,754	22,454: —	395,266: 94	1: 19	73,931: 54
1915	14,493	2,216	1,980: 76	260,575: 66	1: 50	119,095: 17
1920	13,601	2,194	27,216: 85	605,991: 50	4: 30	318,873: 25
1925	16,195	2,543	1,600: —	693,576: 87	2: 85	174,864: 20

Tillgångar och skulder utgjorde vid nedan angivna års slut:

År	Tillgångar kronor	Skulder kronor
1895	14,509: —	17,757: —
1900	9,008: —	5,791: —
1905	86,395: —	84,580: —
1910	555,827: —	344,364: —
1915	1,077,743: —	423,637: —
1919	1,394,102: —	843,445: —
1923	3,197,463: —	1,273,608: —

Statens royalt från gruvor inom Gellivare socken och för motsvarande beskattningsår utdebiterad kommunal- och vägskatt pr bevillningskrona.

År	Statens royalt från Gellivare malmfält	Uttaxering pr 100: — motsv. beskattningsår		Å royaltyn belöpande skatt till kommun och vägdistrikt, om staten varit skattskyldig
	Kronor	Kommun	Väghåll- ning	
1909	203,384: 75	5: 85	1: —	13,931: 85
1910	165,306: 65	5: —	1: —	9,918: 40
1911	250,985: 25	5: —	1: —	15,059: 11
1912	269,421: 95	5: —	1: —	16,165: 32
1913	810,835: 32	5: —	1: —	48,650: 12
1914	298,630: 18	5: —	1: —	17,917: 81
1915	276,030: 50	6: —	1: —	19,322: 13
1916	330,024: 62	7: —	1: —	26,401: 97
1917	339,340: 72	9: 70	1: —	36,309: 46
1918	334,004: 98	8: 60	1: —	32,064: 48
1919	537,655: 98	8: 63	1: —	51,776: 27
1920	379,611: 50	8: 60	1: —	36,442: 68
1921	131,250: —	8: 50	1: 05	12,534: 38
1922	797,817: 77	10: —	1: —	87,759: 95
1923	484,783: 72	10: —	1: —	53,326: 21
1924	410,093: 27	10: —	1: —	45,110: 26
1925	200,000: —	10: —	1: —	22,000: —
1926	761,965: 20	—	—	—
S:a	6,981,142: 36	—	—	544,690: 40

(om 11: — debit. be-
skattn. 1927 84,366: 17)

Gellivare sockens tillgångar och skulder samt utgifter för fattigvård och skolväsendet med avdrag av statsbidrag nedanstående år.

År	Invånare- antal	Utgifter för		År	Vid slutet av året bok- förda	
		fattigvård	skolväsen		tillgångar	skulder
1895	6,676	6,866: —	21,268 —	1895	87,884: —	157,701: —
1900	11,745	10,721: 79	36,821: —	1900	264,221: —	315,971: —
1910	16,245	110,102: 50	132,700: —	1905	281,938: —	331,282: —
1915	18,698	149,843: —	315,926: —	1910	271,701: —	339,246: —
1920	19,164	336,377: 21	685,100: —	1915	1,494,086: —	763,369: —
1925	18,477	295,628: —	605,614: —	1919	1,435,835: —	952,802: —
				1924	2,087,811: —	794,046: —

Utdebitering av landstingsskatt inom Norrbottens län och dennas belopp för statens royalt, om staten haft att betala landstingsskatt.

Å r	Statens royalt för samtliga malmfält tillh. L. K. A.-B.	Utdebitering pr 100: — i Gelliv. o. Juk- kasj.	Landstingsskatt som skulle belöpt å royaltyn vid skattskyldighet för staten
	Kronor		
1909	1,038,027: 15	0: 45	4,671: 12
1910	869,250: 70	0: 40	3,477: —
1911	1,313,760: 40	0: 51	6,700: 18
1912	1,528,848: 05	0: 79	12,077: 90
1913	2,468,290: 87	0: 83	20,486: 82
1914	1,970,849: 63	1: 01	19,905: 58
1915	1,644,421: 95	1: 11	18,253: 08
1916	1,456,655: 07	1: 20	17,479: 86
1917	1,418,177: 17	1: 60	22,690: 84
1918	1,414,182: 88	1: 71	24,182: 53
1919	2,695,929: 78	2: 10	56,614: 53
1920	1,471,754: 80	2: 25	32,114: 49
1921	1,190,250: —	2: 16	25,709: 40
1922	4,962,638: 02	2: 80	138,953: 86
1923	2,362,193: 02	3: 16	74,645: 30
1924	2,959,962: 47	3: 16	93,534: 82
1925	1,295,731: 60	3: 16	40,945: 13
1926	6,373,056: 40	—	—
	S:a 38,433,979: 96		S:a 1909—25 613,442: 44

Norrbottens läns landstings vid nedanstående års slut bokförda:

År	Tillgångar kronor	Skulder kronor
1895	258,728:—	6,668:—
1900	587,623:—	5,293:—
1905	1,041,720:—	147,451:—
1910	1,187,516:—	65,371:—
1915	2,396,682:—	107,752:—
1919	3,480,800:—	846,582:—
1923	7,970,160:—	3,661,173:—
